

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

13.09.2021 № 981

Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів "Професійна діяльність асистентів учителів в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти"

Відповідно до [абзацу п'ятнадцятого](#) пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 "Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників", [пункту 8](#) Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630, підпункту 6 пункту 2.2.1.1 Оперативного плану Міністерства освіти і науки України на 2021 рік, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06 січня 2021 року № 30, та з метою підвищення рівня загальних і професійних компетентностей асистентів учителів у рамках реалізації в закладах загальної середньої освіти [Державного стандарту базової середньої освіти](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити [типову програму підвищення кваліфікації асистентів учителів "Професійна діяльність асистентів вчителів в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти"](#) (далі - Типова програма), що додається.

2. Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти (Божинський В.) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.

3. Рекомендувати закладам післядипломної педагогічної освіти розробляти програми підвищення кваліфікації асистентів учителів на основі Типової програми.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Рогову В.

Міністр	С. Шкарлет
	ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства освіти

ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації асистентів учителів
"Професійна діяльність асистентів учителів в умовах
реалізації Державного стандарту базової середньої
освіти"

Розробник: Державна установа "Український інститут розвитку освіти".

Цільова група: асистенти учителів.

Мета полягає у розвитку професійних компетентностей асистентів учителів, необхідних для партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу, участі у створенні безпечного та інклюзивного освітнього середовища, забезпечення особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу в умовах реалізації [Державного стандарту базової середньої освіти](#), ефективного використання цифрових технологій та технологій дистанційного навчання в освітньому процесі.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

удосконалення умінь здійснювати діяльність відповідно до законодавчої бази у сфері інклюзивної освіти, нормативно-правових документів, що регламентують основні ролі, завдання та кваліфікаційні характеристики асистента вчителя;

підвищення обізнаності щодо форм, методів, засобів, способів, механізмів педагогічної підтримки в освітньому процесі здобувачів освіти на рівні базової середньої освіти;

удосконалення здатності надавати додаткову підтримку в освітньому процесі здобувачам базової середньої освіти з особливими освітніми потребами;

удосконалення здатності ефективно використовувати можливості цифрових технологій та дистанційного навчання, оперувати ними в умовах інклюзивного навчання;

удосконалення вмінь партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу, в тому числі сумісної професійної діяльності та співробітництва;

удосконалення здатності до навчання й ефективного планування своєї професійної діяльності.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток професійної компетентності; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища та особливості (специфіка) інклюзивного навчання; забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами; використання цифрових технологій та технологій дистанційного навчання.

Актуальність розроблення типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів (далі - Програма) полягає в необхідності забезпечення достатньої кількості кваліфікованих асистентів учителів, які володіють загальними і професійними компетентностями для роботи в інклюзивному освітньому середовищі, партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу, участі в організації безпечного та здорового освітнього середовища, підтримки учнів з особливими освітніми потребами відповідно до

сучасного розуміння інклюзивної освіти та основних засад у сфері забезпечення права на рівний доступ до якісної освіти, а саме: [Конвенції ООН про права дитини](#), [Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю](#), законів України "[Про освіту](#)", "[Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні](#)", [Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа"](#), [Державного стандарту базової середньої освіти](#), реалізації [Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року](#).

Програму укладено за такими темами:

реалізація [Концепції Нової української школи](#) на рівні базової середньої освіти;

комфортний і ефективний перехід учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти;

ролі та завдання асистентів вчителів в умовах інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти;

стратегії педагогічної підтримки здобувачів базової середньої освіти в умовах інклюзивного навчання;

використання цифрових технологій та навчання з використання технологій дистанційного навчання.

Тема. Реалізація [Концепції Нової української школи](#) на рівні базової середньої освіти

Мета і ключові компоненти [Концепції Нової української школи](#). Педагогіка партнерства, дитиноцентризм. Розвиток ключових компетентностей. Поняття про наскрізні вміння як основу для формування компетентностей. Компетентнісний підхід у навчанні. Діяльнісний підхід як один із основних принципів Нової української школи. Шляхи та інструменти втілення діяльнісного підходу. Технології, які застосовуються в Новій українській школі (проблемне навчання, кооперативне навчання, проєктне навчання тощо). Проєктна діяльність як спосіб реалізації діяльнісного підходу. Педагогічний супровід проєктної діяльності. Баланс ініціатив учителя, асистента вчителя й учнів під час реалізації проєктної роботи.

Кооперативне навчання та умови його успішної реалізації. Фасилітація асистентом учителя роботи учнів: способи об'єднання учнів у пари/команди, планування, моделювання і супровід командної роботи тощо. Технології розвитку критичного мислення.

Тема. Комфортний і ефективний перехід учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти

Поняття переходу як процесу. Керівні принципи забезпечення ефективного переходу учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти. Зміни, до яких повинні поступово перейти здобувачі освіти. Роль асистента вчителя у реалізації комфортного та ефективного переходу учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти.

Психолого-фізіологічні особливості учнів 10 - 12 років. Врахування здібностей, навичок, стилів сприймання, зацікавлень учнів. Практичні кейси про участь та діяльність учнів з особливими освітніми потребами.

Роль асистента вчителя у створенні учнівської спільноти, розвитку демократичних цінностей, встановленні правил. Поради й приклади для підтримки позитивної поведінки учнів у багатоманітних класах.

Тема. Ролі та завдання асистентів учителів в умовах інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти

Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (далі - ЗЗСО): чинні норми та зміни.

Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в ЗЗСО на рівні базової середньої освіти (далі - Команда). Склад та основні функції учасників Команди. Особливості діяльності асистента вчителя в умовах адаптаційного циклу базової середньої освіти.

Партнерство вчителя й асистента вчителя на рівні базової середньої освіти Спільне планування. Моделі співучителювання вчителя й асистента вчителя. Співпраця з іншими фахівцями (психологом, вчителями-дефектологами, фахівцями ІРЦ та іншими) та батьками.

Роль асистента дитини (учня). Розмежування функцій асистента вчителя та асистента дитини (учня).

Тема. Стратегії педагогічної підтримки здобувачів базової середньої освіти в умовах інклюзивного навчання

Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступінь прояву, рівень підтримки.

Поняття про універсальний дизайн у навчанні. Застосування диференційованого підходу до планування навчальних завдань, методів навчання і навчальних матеріалів, способів і форм оцінювання результатів навчання учнів.

Поняття про розумне пристосування. Допоміжні засоби для навчання (спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами. Поняття про додаткові та альтернативні способи й засоби комунікації.

Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) для осіб з особливими освітніми потребами з метою досягнення результатів навчання, визначених державним стандартом базової середньої освіти та/або індивідуальною програмою розвитку учня.

Особливості додаткової підтримки учнів із порушеннями інтелектуального розвитку та/чи складними (комбінованими) порушеннями. Визначення індивідуальних навчальних цілей з урахуванням здатностей та потреб учнів з особливими освітніми потребами. Індивідуальний навчальний план для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку та/чи складними (комбінованими) порушеннями.

Загальношкільний підхід до створення безбар'єрного, безпечного, інклюзивного освітнього середовища. Ресурсна кімната в закладі освіти.

Тема. Використання цифрових технологій та дистанційного навчання під час інклюзивного навчання

Поняття про цифрові технології та технології дистанційного навчання. Формування електронного (цифрового) освітнього середовища. Організація освітнього процесу з використанням цифрових технологій та електронних (цифрових) освітніх ресурсів (у тому числі під час дистанційного навчання). Добір і критичне оцінювання достовірності, надійності та навчальної ефективності електронних (цифрових) освітніх ресурсів. Відкриті електронні (цифрові) освітні ресурси.

Можливості платформи Всеукраїнська школа онлайн (далі - ВШО) для організації освітнього процесу в ЗЗСО. Приклади відеоінструкцій, підказок, методичних

відеорекомендацій. Огляд структури навчальних матеріалів, можливостей формувального та підсумкового оцінювання на платформі ВШО. Особливості використання освітніх матеріалів ВШО в освітньому процесі.

Захист і збереження персональних даних учнів. Створення та розміщення електронних (цифрових) освітніх матеріалів із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Роль асистента вчителя під час організації дистанційного навчання для учнів з особливими освітніми потребами.

Обсяг: 60 год. (2 кредит ЄКТС).

Форма підвищення кваліфікації: очна/очно-дистанційна, дистанційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Загальні компетентності: громадянська, соціальна, культурна.

Професійні компетентності: інклюзивна, інформаційно-цифрова, педагогічного партнерства.

Очікувані результати навчання:

знає мету і ключові компоненти [Концепції Нової української школи](#);

сприяє комфортному й ефективному переходу учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти;

бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку та/або індивідуального навчального плану учня (за потреби), сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії;

застосовує методи роботи, навчальні матеріали та завдання для розвитку пізнавальної діяльності учнів;

використовує стратегії, що заохочують учнів до ефективної взаємодії;

організовує діалог і полілог з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності;

застосовує принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування для забезпечення доступності (фізичної, інформаційної тощо) здобуття освіти;

здійснює необхідні адаптації/модифікації в освітньому процесі відповідно до особливих освітніх потреб учнів;

застосовує для забезпечення суб'єкт-суб'єктного підходу в педагогічній діяльності навички координації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів, підтримування їх прагнення до саморозвитку, розкриття їх здібностей і пізнавальних можливостей;

використовує цифрові технології та технології дистанційного навчання в освітньому процесі.

Розробляючи програми підвищення кваліфікації на основі цієї Програми, суб'єкти надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації (далі - суб'єкти підвищення кваліфікації) можуть використовувати перераховані очікувані результати навчання як у повному обсязі, так і частково, залежно від запитів керівників ЗЗСО і асистентів вчителів.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

Назви тем	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Усього
Реалізація Концепції Нової української школи на рівні базової середньої освіти	6	4	2	12
Комфортний і ефективний перехід учнів з особливими освітніми потребами від початкової до базової освіти	4	2	2	8
Ролі та завдання асистентів учителів в умовах інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти	6	4	2	12
Стратегії педагогічної підтримки здобувачів базової середньої освіти в умовах інклюзивного навчання	6	4	4	14
Використання цифрових технологій та дистанційного навчання під час інклюзивного навчання	6	4	2	12
Разом	28	18	12	58
Підсумковий контроль				2
Усього	60			

Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер. Послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінювати суб'єкт підвищення кваліфікації у межах часу, передбаченого Програмою, з урахуванням запитів керівників ЗЗСО та з урахуванням індивідуальних потреб й професійного досвіду асистентів учителів цих закладів.

Вибір форми організації освітнього процесу, методів і засобів навчання для досягнення результатів навчання, визначених Програмою, здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації.

Система та критерії оцінювання результатів навчання асистентів вчителів визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання / ГО "Соціальна синергія". К.: Видавництво "Теза", 2020. 30 с.

2. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи "НУШ" / В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. Київ: Алатон, 2020. 64 с.

3. Директору про роботу вчителів в умовах інклюзивного навчання: модель педагогічної підтримки / О. Федоренко, І. Горбенко // Практика управління закладом освіти. 2020. № 12. С. 42 - 47.

4. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / Таранченко О.М., Найда Ю.М. Під заг. ред. Колупаєвої А.А. К.: Видавнича група "А.С.К.", 2012. 124 с.

5. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 174 с.

6. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H.M. Bibik. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.

7. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / А.А. Колупаєва та ін. Харків: Видавництво "Ранок", 2019. 216 с.

8. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. Харків: Видавництво "Ранок", 2019. 304 с.

9. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / Порошенко М.А. та ін. К.: 2018. 252 с.

10. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / Федоренко О.Ф., Мартинчук О.В., Софій Н.З., Найда Ю.М. та інші. К.: ФОП Парашин, 2020. 112 с.

11. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навчальний посібник / За заг. ред. Носенко Ю.Г. Полтава: ПУЕТ, 2018. 261 с.

12. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. О. Пометун. Київ, 2020. 104 с.

13. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н.З. К.: ТОВ "Видавничий дім "Плеяди", 2015. 76 с.

14. Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. д. п. н., проф. Оржеховської В. М. Кіровоград: "Імекс ЛТД", 2014. 172 с.

15. Цюман Т.П., Бойчук Н.І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т.П. К. 2018.

16. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації / упорядники Н. Софій, О. Федоренко, 2021. 25 с.

Електронні ресурси

17. Електронна бібліотека Всеукраїнського фонду "Крок за кроком". URL: www.ussf.kiev.ua

18. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebam>

19. Публікації Українського інституту розвитку освіти. - Режим доступу: <https://uied.org.ua/publikaczii/>

20. ЮНІСЕФ в Україні. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>

Т.в.о. генерального директора директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти	В. Божинський
---	----------------------